

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії

Протокол № 6 від 12.01.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ФІЛОСОФІЯ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

12 Інформаційні технології
124 Системний аналіз
Перший (бакалаврський) рівень
Управління складними системами

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Розробники:
д.філос.н., проф.;
к.соціол.н., доц.;
к.філос.н., доц.

Олег КУЗЬ
Ірина ЖЕРЕБЯТНІКОВА
Ніна КОННОВА

Завідувач кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії

Олег КУЗЬ

Гарант програми

Оксана ПАНАСЕНКО

Харків
2024

ВСТУП

«Філософія» є обов'язковою навчальною дисципліною циклу загальної підготовки спеціальності 124 «Системний аналіз» першого (бакалаврського) рівня.

Актуальність вивчення дисципліни «Філософія» обумовлена необхідністю оволодіння основами загальної духовної культури, перш за все, – культури мислення, та формування сучасного наукового світогляду.

Об'єктом навчальної дисципліни є найбільш загальні характеристики та фундаментальні принципи буття, існування культури та суспільства.

Предмет навчальної дисципліни – відносини людини і світу, специфіка буття людини; сутність, форми та структура знання / пізнання.

Мета навчальної дисципліни – формування і розвиток у здобувачів вищої освіти особистісних якостей та формування загальнокультурних компетенцій у вигляді системи світоглядних знань про буття людини, суспільства, природи.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- формування частини загальних компетентностей на підставі узагальнення вже набутих знань здобувачів;
- ознайомлення зі специфікою філософсько-світоглядного освоєння дійсності та формування на цій основі цілісної наукової картини світу;
- формування навичок критичного мислення та їх застосування до аналізу суспільства та його підсистем;
- навчання навичкам самостійного пошуку, оброблення та аналізу інформації;
- усвідомлення цінностей громадянського суспільства та необхідності його сталого розвитку.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH15	K315
PH16	K315

де, K315. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

PH15. Розуміти українську та іноземну мови на рівні, достатньому для обробки фахових інформаційно-літературних джерел, професійного усного і письмового

спілкування, написання текстів за фаховою тематикою.

PH16. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія як універсальне знання. Історія філософії

Тема 1. Філософія як універсальний тип знань

1.1. Природа філософського знання. Основні функції філософії.

Специфіка філософського знання. Предмет філософії. Основні функції та методи філософії.

1.2. Філософія та світогляд. Типи світогляду.

Філософія як теоретичне ядро світоглядного знання. Світогляд. Структура і функції світогляду. Типи світогляду (міфологічний, релігійний, науковий, філософський).

1.3. Структура філософського знання.

Соціально-історичні та духовні умови виникнення та розвитку філософії. Диференціація філософського знання. Основні філософські напрями, школи, дисципліни. Історія філософії – періодизація та основні ознаки діалогу концепцій на різних етапах розвитку духовної культури, цивілізації, суспільства.

Тема 2. Стародавня філософія

2.1. Давньоіндійська і давньокитайська філософія.

Значення філософії Стародавнього Сходу щодо розвитку світової філософії. Філософія Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Китаю.

2.2. Давньогрецька натурфілософія.

Значення античної філософії для західноєвропейської та світової культури. Періодизація античної філософії. Натурфілософія. Проблема першоелементу.

2.3. Класична філософія Сократа, Платона, Арістотеля.

Сократ і софісти: звернення до людини, пошуки абсолютного та відносне знання. Філософська система Платона. Енциклопедична філософська система Арістотеля.

2.4. Стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм.

Елліністична філософія (стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм). Філософія еллінізму та раннє християнство.

Тема 3. Філософія епохи Середньовіччя та Відродження

3.1. Становлення та розвиток філософії середньовіччя.

Загальна характеристика середньовічної філософії. Вплив християнства на середньовічну філософію. Співвідношення віри та розуму в середньовічній філософії. Патристика (А. Аврелій) і схоластика (Т. Аквінський). Реалізм та

номіналізм.

3.2. Антропоцентризм і гуманізм філософії епохи Відродження.

Особливості філософії епохи Відродження. Вплив розвитку мистецтв (живопису, літератури), математики, механіки на уявлення про Всесвіт та творчу природу людини. Натурфілософія М. Кузанського, Дж. Бруно, Г. Галілея.

3.3. Соціальна філософія епохи Відродження.

Образ володаря у М. Макіавеллі. Пошуки ідеального суспільства (Т. Мор, Т. Кампанелла).

Тема 4. Філософія Нового часу

4.1. Розвиток науки та філософська картина світу у XVI – XVII ст.

Філософія Нового часу: розвиток математики та природничих наук. Віра у розум та суспільний прогрес.

4.2. Емпіризм і раціоналізм.

Гносеологія (суб'єкт та об'єкт пізнання). Індуктивний та дедуктивний методи пізнання. Емпіризм (Ф. Бекон, Д. Локк, Д. Юм). «Привиди свідомості» Ф. Бекона. Раціоналізм (Р. Декарт, Г. Лейбніц, Б. Спіноза). «Cogito ergo sum» та вчення про метод Р. Декарта. Монадологія Г. Лейбніца. Гносеологічні суперечки у філософії Нового часу (Д. Локк і Г. Лейбніц). Ірраціоналізм Б. Паскаля.

4.3. Основні ідеї філософії Просвітництва.

Соціальна філософія Просвітництва (людина-громадянин, теорії виникнення держави, суспільний договір Дж. Локка, природне право, правова держава, концепція розподілу влади Монтеск'є, народовладдя Ж.-Ж. Руссо). Прагнення у Просвітництві до свободи, рівності та братерства. Французький матеріалізм, концепція детермінізму.

Тема 5. Німецька класична філософія

5.1. Загальна характеристика німецької класичної філософії.

Раціоналізм німецької класичної філософії. Передумови виникнення та головні досягнення німецької класичної школи.

5.2. Гносеологічна концепція І. Канта.

Теорія пізнання І. Канта (апріорне – знання до досвіду та апостеріорне – знання на основі досвіду; пізнавальні здібності людини: розсудок, здатність судження, розум). Етичні погляди І. Канта (категоричний імператив). Науковчення І. Фіхте. Філософія тотожності Ф. Шеллінга.

5.3. Абсолютний ідеалізм Г. В. Ф. Гегеля.

Філософська система Г. В. Ф. Гегеля. Абсолютна ідея. Панлогізм. «Енциклопедія філософських наук». «Наука логіки». Суб'єктивний, об'єктивний та абсолютний дух у «Філософії духа». Розвиток діалектики Г. В. Ф. Гегелем.

5.4. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Виникнення марксизму.

Матеріалізм Л. Фейєрбаха. Критика релігії. Етичні погляди. Вплив ідей німецьких класиків на філософію марксизму. Розуміння К. Марксом розвитку суспільства (суспільно-економічні формації). Проблема відчуження людини. Значення та етапи розвитку філософії марксизму. Неомарксизм.

Тема 6. Сучасна світова філософія

6.1. Соціокультурні умови розвитку філософії XX – XXI ст.

Загальна характеристика розвитку сучасної філософії. Вплив соціокультурного, духовного стану в суспільстві, розвитку науки та техніки на філософію сучасності. Основні напрямки сучасної філософії.

6.2. Розвиток позитивістської традиції в сучасній філософії.

Позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм. Аналітична філософія (Б. Рассел, Л. Вітгенштейн). Логіко-лінгвістичний напрямок аналітичної філософії. Віденський гурток (М. Шлік). Філософія науки («критичний раціоналізм» К. Поппера, «дослідницькі програми» науки І. Лакатоса, методологічний релятивізм П. Фейерабенда, історичний розвиток наукового знання у Т. Куна). Прагматизм (Ч. Пірс).

6.3. Антропологічна складова сучасної філософії.

Вплив «філософії волі», «філософії життя» на формування екзистенціально-антропологічної складової сучасної філософії. Екзистенціалізм (основні напрями та поняття). М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю. «Сутність» та «існування» людини в екзистенціальній філософії. Філософія психоаналізу: вчення про несвідоме у психіці людини (З. Фройд, К. Юнг).

6.4. Ситуація постмодерну в сучасній філософії.

Герменевтика (основні поняття, проблема розуміння та інтерпретації). Г. Гадамер, П. Рікер. Феноменологія Е. Гуссерля (феноменологічна редукція, інтенціональність). Структуралізм та постструктуралізм. «Ситуація постмодерну». Концепція смерті суб'єкта: М. Фуко, Р. Барт. «Деконструкція» Жака Дерріда. Дискурсивний світ навколо нас. «Симулякр» Жана Бодріяра. Гіпертекст. Політизація науки та знання.

Тема 7. Традиції вітчизняної філософської думки

7.1. Джерела розвитку вітчизняної філософії.

Місце вітчизняної філософії у світовій філософії. Періодизація історії вітчизняної філософії. Філософія Київської Русі. Філософія у братських школах (Острозький культурно-освітній центр). Діяльність Києво-Могилянської академії (Ф. Прокопович).

7.2. Кордоцентризм як парадигма української філософії.

Філософія Г. Сковороди (дві натури, три світи). Філософські ідеї П. Юркевича. Кордоцентризм в українській філософії.

7.3. Особливості розвитку вітчизняної філософії XX – XXI ст.

Київська школа екзистенційної філософії. М. Бердяєв. Загальні тенденції розвитку сучасної вітчизняної філософії в єдності з розвитком наукового знання (В. Вернадський та ін.). Д. Чижевський – історик української філософії.

Змістовий модуль 2. Теоретична і практична філософія

Тема 8. Філософія буття (метафізика й онтологія)

8.1. Основні онтологічні проблеми.

Метафізика та онтологія як концепції буття. Буття як філософська категорія.

8.2. Історико-філософські концептуалізації буття.

Філософські концепції буття. Проблеми буття в історико-філософському окресленні. Основні складові буття. Онтологічна будова світу за сучасною наукою. Підстави існування світу. Виділення сфер буття в історії філософії та сучасній онтології. Основні онтологічні філософські категорії.

8.3. Простір і час.

Простір та час: їх характеристики, субстанціальна та реляційна концепції.

8.4. Філософія про рух та причинність.

Філософське поняття руху. Причинність у філософському розумінні світу.

Тема 9. Онтологія інформації

9.1. Поняття інформації: генезис і сучасні підходи.

Структура реальності і феномен інформації. Функціональний та атрибутивний підходи до визначення інформації. Види інформації. Загальні властивості інформації. Методи оцінки інформації: якісні і кількісні. Життєвий цикл інформації. Кодування інформації.

9.2. Філософія інформації як наукова база інформаційної науки.

Матерія, енергія, інформація як фундаментальні категорії сучасної науки. Зв'язок інформації з поняттям ентропії. Системи, що самоорганізуються, і інформація. Категорія інформації та розуміння реальності (буття) в комп'ютерних науках.

9.3. Віртуальна реальність.

Віртуальна реальність і симулякри. Віртуальна і достовірна реальності, їх відмінність.

Тема 10. Пізнання як предмет філософського аналізу (гносеологія та епістемологія)

10.1. Виникнення і природа свідомості. Сутність психічного.

Свідомість як духовне життя і найвищий рівень психічної активності (основні філософські концепції походження свідомості). Основні властивості і функції свідомості. Свідомість і самосвідомість.

10.2. Свідомість та мислення. Свідомість і мова. Свідомість як умова відтворення людської культури.

Свідомість і мислення. Проблема несвідомого. Філософія про генезу свідомості. Історико-філософське розуміння свідомості. Концепції свідомості та її структура. Компоненти та рівні свідомості.

10.3. Основні гносеологічні проблеми. Сутність та структура пізнавального процесу.

Психофізична проблема та теорія пізнання. Інтерпретація психофізичної проблеми в інформатиці та комп'ютерних науках. Пізнання як предмет філософського аналізу. Основні підходи, принципи та концепції сучасної гносеології. Основні гносеологічні проблеми. Агностицизм. Сутність та структура пізнавального процесу. Чуттєві, раціональні та інтуїтивні аспекти та компоненти процесу пізнання. Загальні рівні пізнання навколишнього світу

(чуттєвий, раціональний, ірраціональний). Підрівні чуттєвого пізнання (почуття, сприйняття, уявлення). Пам'ять (вербально-акустичне та семантичне запам'ятовування). Репродуктивна та творча уява. Підрівні раціонального пізнання (поняття, судження, умовивід). Інтелектуальна інтуїція.

10.4. Особливості, рівні та методи наукового пізнання.

Наука та наукове знання. Основні положення сучасної епістемології. Специфіка наукового пізнання, світоглядний статус науки. Структура сучасної науки. Наука як діяльність, система знань, соціальний інститут та сфера духовного виробництва. Наука як фактор суспільного розвитку. Класична та сучасна наука. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання. Експеримент, моделювання. Основні методи наукового пізнання (аналіз, синтез, аксіоматичний, конструктивістський, гіпотетико-дедуктивний, прагматичний, описовий та ін.).

10.5. Істина та її критерії.

Проблема істини та її критерії. Види істини (абсолютна, відносна, кореспондентська, когерентна, конвенціональна, прагматична). Практика у процесі пізнання. Наука як основа буття сучасної (техногенної) цивілізації.

Тема 11. Соціальна філософія

11.1. Визначення суспільства, суспільні відносини та структура суспільства.

Філософський аналіз суспільства. Специфіка суспільних законів і соціального пізнання. Основні сфери суспільного життя. Суспільні відносини та соціальна структура суспільства. Соціальна нерівність. Соціальний статус.

11.2. Історико-філософські концепції суспільства. Сутність та критерії суспільного прогресу.

Основні філософські концепції розуміння суспільства. Роль потреб та інтересів у формуванні суспільних відносин. Сутність та критерії суспільного прогресу. Теоретичні моделі суспільства. Потреби та інтереси як онтологічний рівень суспільного життя.

11.3. Політичні та соціокультурні засади економіки.

Економіка в системі суспільних відносин. Економіка і політика. Економіка і культура. Філософське тлумачення економічних теорій. Гроші та фінанси у просторі економіки.

Тема 12. Філософія техніки

12.1. Поняття техніки.

Техніка як сукупність артефактів. Поняття «techne» та його трансформації. Становлення техніки та рушійні сили її розвитку. Техніка та технологія. Еволюція взаємозв'язку науки / техніки та його сучасні трансформації взаємозв'язку. Поняття філософії техніки й історичні етапи її розвитку. Філософія техніки і філософія науки, їхній взаємозв'язок. Основні градації у філософії техніки – методологічна і гуманітарна. Технологія як особливе знання і як особлива діяльність. Інженерна діяльність і технічна творчість. Технократичне мислення і шляхи подолання його обмеженості.

12.2. Інформаційні системи як технологія.

Поняття інформаційної системи. Матеріальне виробництво та інформаційні технології. Поняття інформаційного суспільства. Співвідношення інформаційних систем та інформаційних технологій. Роль та місце інформаційних технологій у сучасному суспільстві. Феномен інформатизації й комп'ютеризації.

12.3. Поняття технонауки.

Наукове дослідження (науковий пошук) й інженерна діяльність. Природа технічного мистецтва. Дослідницька діяльність і поняття теорії рішення дослідницьких задач (ТРДЗ). Необхідність філософського осмислення техніки.

12.4. Техніка в соціокультурному контексті.

Зміна характеру взаємодії техніки з наукою, а також їхнього соціального стану в ХХ ст. Науково-технічний прогрес і філософське осмислення його суперечливості: сциєнтистська й антисциєнтистська тенденції. Наука, техніка, гуманізм. Техніка в філософсько-антропологічному контексті. Техніка в контексті глобальних проблем. Етика в «технічному» суспільстві. Перспективи філософії техніки.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1 Завдання 2 Завдання 3	Охарактеризуйте природу філософського знання. Визначте предмет філософії Виокремте історичні типи світогляду Що таке “структура філософського знання”?
Тема 2. Завдання 1 Завдання 2	У чому полягає різниця між філософією Стародавнього Сходу і давньогрецькою філософією? Доведіть або спростуйте, що західна цивілізація інспірована генієм Сократа, Платона і Арістотеля
Тема 3. Завдання 1 Завдання 2	Охарактеризуйте специфіку філософії Середньовіччя. Дискурсивна гра “Утопія Т. Мора як передчуття ХХ століття”
Тема 4. Завдання 1 Завдання 2	Доведіть або спростуйте тезу “Індивідуалізм – це підґрунтя західного капіталізму” Дискусія: “Чому Модерн (сучасність) вважається реалізованим проєктом Просвітництва?”
Тема 5. Завдання 1 Завдання 2.	Чому внесок І. Канта у розвиток західної філософії позначається як “революційний”? Рольова гра: “Зустрілись Гегель і Шопенгауер”
Тема 6. Завдання 1 Завдання 2 Завдання 3	Чому сучасна філософія має мультипарадигмальний вимір? Дискусія: Яка з сучасних філософських парадигм Вам більш до вподоби? Дискурсивна гра: Чому людина не може задовольнятися виключно позитивістським світоглядом?

Тема 7. Завдання 1	Ментальна гра: “Шлях пізнання: європейський раціоналізм / ірраціоналізм versus український кордоцентризм”
Тема 8. Завдання 1 Завдання 2	Які онтологічні моделі буття Ви знаєте? “Мозковий штурм”: Як пов’язати дуалізм Декарта із специфікою соціально-гуманітарного знання?
Тема 9. Завдання 1	Доведіть або спростуйте тезу: “Філософія інформації – це методологія інформаційної науки”
Тема 10. Завдання 1 Завдання 2	Дискусія: “Як переконатися в існуванні несвідомого?” Чому започаткований неокантіанцями поділ наукового знання на “науки про дух” і “науки про природу” залишається фундаментальним?
Тема 11. Завдання 1	Дебати та рольова гра: Що таке суспільство? М. Тетчер у полеміці з активістами якось наголосила: “Немає такої речі як суспільство. Є лише люди з їх інтересами”. Це актуалізація середньовічної суперечки про універсалії. Зіграйте ролі “номіналістів” і “реалістів” у сучасному політичному театрі
Тема 12. Завдання 1	Футурологічна гра: Чи технічний прогрес врятує людство? Чи може біотехнології перевизначать людину і призведуть до постгуманізму?

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Теми 1 – 12	Вивчення лекційного / теоретичного матеріалу. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою
Теми 1 – 12	Підготовка до семінарських занять (участь у дискусії, полеміці, дебатах)
Теми 1 – 12	Підготовка аналітичних повідомлень (презентацій)
Підготовка та презентація есе (теми 1 – 12)	Створення тексту есе за запропонованими темами та його презентація у вигляді публічної промови
Теми 1 – 12	Підготовка до експрес-опитування за попередніми темами
Теми 1 – 12	Підготовка до підсумкової письмової контрольної роботи

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для набуття визначених програмних результатів навчання та активізації освітнього процесу викладання навчальної дисципліни передбачає застосування таких методів, як:

Словесні (академічні лекції (теми 1–3; 5; 8; 9; 10), проблемна лекція (теми 4; 6; 11), лекція-діалог (тема 7), лекція-провокація (тема 12)).

Наочні (демонстрація (теми 1 – 12)).

Практичні (практична робота (теми 1 – 12), презентація есе (теми 8–12), дискурс-аналіз (тема 11)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю «екзамен» (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів;

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни «Філософія» використовується *поточний та семестровий контроль*:

Поточний контроль:

– презентація аналітичних доповідей (16 балів);

– письмова контрольна робота (12 балів);

– есе (12 балів);

– експрес-опитування (20 балів).

Семестровий контроль: екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність «124 Системний аналіз»
Освітньо-професійна програма «Управління складними системами»
Семестр I
Навчальна дисципліна «Філософія»

Екзаменаційний білет № 1

Завдання 1 (стереотипне, 6 балів)

Заповніть таблицю, в якій би встановлювалась відповідність між класичними філософськими працями та їх авторами – **праці**: «Сума теології», «Місто сонця», «Феноменологія духа», «Новий органон», «Монадологія», «Німецька ідеологія», «Про дух законів», «Логіко-філософський трактат», «Метафізика», «Левіафан», «Критика чистого розуму», «Так казав Заратустра»; **автори**: Т. Аквінський, Арістотель, Ф. Бекон, Л. Вітгенштейн, Г.-В.-Ф. Гегель, Т. Гоббс, Ж. Дерріда, Т. Кампанелла, І. Кант, Дж. Локк, Г. Ляйбніц, К. Маркс, Ш.-Л.Монтеск'є, Ф. Ніцше.

Праці	Автори

Завдання 2 (стереотипне, 5 балів)

Хто з цих філософів НЕ належить до позитивістської течії у філософії:

А. Бергсон, Л. Вітгенштейн, Г.-В.-Ф. Гегель, Е. Гуссерль, Ф. Енгельс, І. Кант, О. Конт, С. К'єркегор, Е. Мах, Ф. Ніцше, Ж.-П. Сартр, Г. Спенсер, Б. Спіноза, М. Шлік, Артур Шопенгауер.

Завдання 3 (стереотипне, 5 балів)

Вкажіть мислителів, філософія котрих базувалась на наступних ключових концептах: «воля»; «екзистенція»; «наукова парадигма»; «мислю – отже існую»; «лібідо»; «відчуження»; «tabula rasa»; «архетип»; «людина є міра всіх речей»; «Бог помер».

Завдання 4 (діагностичне), 12 балів

Концепт «соціального статусу» характеризує номінальні чи рангові показники соціальної диференціації? Чи залишається освіта у «постсучасному» світі чинником соціальної стратифікації?

Завдання 5 (евристичне), 12 балів

Філософія – це універсальна теоретична рефлексія про світ навколо нас. Тож, чи погоджуєтесь Ви з рефреном філософії Просвітництва – «Ідеї правлять світом»? Чи може Ви є апологетом Ф. Ніцше – «Любов і голод правлять світом»? Чи як homo economicus розспівує: «Money makes the world go around»?

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії протокол № _____ від «__» _____ 20__ р.

Екзаменатор
Зав. кафедри

к.філос.н., доц. Коннова Н.О.
д.філос.н., проф. Кузь О.М.

Критерії оцінювання

Кожен экзаменаційний білет складається з 5-х завдань (завдання 1–3 – стереотипного рівня; завдання 4 – діагностичного та завдання 5 – евристичного рівнів).

Відповідно до компетентнісного підходу экзаменаційні білети мають три рівні:

- 1) стереотипний (запам'ятовування та відтворення знань);
- 2) діагностичний (практичне застосування знань);
- 3) евристичний (створення нового знання).

Кожний рівень завдань оцінюється окремо, а загальна оцінка підраховується як сума оцінок за кожне завдання. Кількісний показник (бал) встановлюється залежно від ступеня виконання завдання. Максимальний бал за іспит – 40.

Завдання 1–3 стереотипного рівня подано у вигляді різноманітних тестових завдань на відтворення здобутих знань та містить 32 точки оцінювання, кожна правильна відповідь – 0,5 бали; максимальна кількість балів – 16.

Завдання 4 діагностичного рівня є відкритим питанням, що вимагає демонстрації навичок застосування отриманих знань. Максимальна кількість балів – 12.

Завдання 5 евристичного рівня є відкритим проблемним питанням, що потребує систематизованої, раціонально обґрунтованої, аргументованої відповіді та має на меті демонстрацію навичок щодо створення нового знання. Максимальна кількість балів – 12.

Система оцінювання діагностичного та евристичного завдань

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	12
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	11
Відповідь в цілому аргументована, відтворює самостійність мислення, але бракує систематизації. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	10
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	9
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	8
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	7
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	6
При відповіді на питання допущено суттєві помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково	5
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	4

Відповідь виявляє практичну відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня	3
Відповідь не виявляє самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня; стереотипні знання не відтворено	2
Відповідь фактично не має перетину зі змістом питання	1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Філософія: навчальний посібник / О. М. Кузь, В. Ф. Чешко, І. В. Жеребятнікова [та ін.]; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 271 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23349>

Додаткова

2. Актуальні проблеми філософії ХХ – ХХІ століть: навчальний посібник / І. В. Карівець, В. Л. Петрушенко, С. М. Повторева та ін., ред.: І. В. Карівець; Національний університет «Львівська політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2021. 239 с.

3. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітичний хронотоп технологічної цивілізації: біо- і геополітичні конотації міжнародних відносин. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. Дніпро, 2022. Том 5. № 2. С. 142–150. DOI: <https://doi.org/10.15421/342229>

4. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Механізм трансбіополітичного переходу у геополітиці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. Дніпро, 2022. Т. 14. № 2. С. 119–129. DOI: <https://doi.org/10.15421/352230>

5. Коннова Н. О., Коротков Д. С., Кузь О. М. Неефективність управлінських рішень як наслідок конфлікту цінностей і норм. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. Дніпро, 2023. № 6(1). С. 41–48. <https://doi.org/10.15421/342306>

6. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітика: онтологія та метатеорія керованої еволюції. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. Дніпро, 2021. Том 4. № 1. С. 84–94. DOI: <https://doi.org/10.15421/342110>

7. Лакс М. Метафізика: сучасний вступний курс / Пер. з англ. М. Симчич, Є. Поляков; 2-е вид. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2021. 608 с.

8. Петрушенко В. Л. Філософія. Вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії: навчальний посібник / Віктор Петрушенко; Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., випр. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2019. 594 с.

9. Філософія: терміни, поняття: Навчальний енциклопедичний словник / за наук. ред. д.філос.н., проф. В. Л. Петрушенка. Львів: Новий світ-2000, 2020. 506 с.

10. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе; 2-е вид. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. 536 с.

Інформаційні ресурси

11. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

12. Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. Офіційний сайт: <https://filosof.com.ua/>

13. Найвидатніші філософи світу та України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>.

14. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Навчальна дисципліна «Філософія» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3592>